

Traian Buzdugan

NOI DACII

Editura C.I.D.
București, 2021

CUPRINS

Nota Editorului _____	5
La început de drum _____	6
I. Argument _____	9
II. Limba Dacilor _____	15
III. Portul Dacilor _____	39
IV. Arhitectura Dacilor _____	54
V. Permanența noastră în Dacia _____	58
Bibliografie _____	69

NOTA EDITORULUI

Inaugurăm o nouă colecție a Editurii C.I.D. - "*Dacia Eternă*". Denumirea, pusă cu generozitate la dispoziție de Gheorghe-Gavrilă Copil, cel care a pus-o în circulație cu decenii în urmă, indică esența și direcția noii întreprinderi.

Noua colecție își propune să schițeze apariția, dezvoltarea și impasul curentului dacist prin recursul la cărți-jalon: cea publicistică puțin circulată și uitată din care noii corifei ai unor idei vechi își aduc aportul și probatoriul, reușind prin furt să pară originali în fața unui public entuziast, dar fără o cultură solidă în domeniu. Nici nu contează prea mult dacă au dreptate sau nu; furtul le indică lipsa de onestitate și istoria nu poate fi nici scrisă, nici analizată, de necinstiți. Acum ceva timp, chiar și această sintagmă - "*Dacia Eternă*" - a fost însușită de către unii, "uitând" (convenabil) că ea apare în creația, ideea și actele unei persoane în viață, identificată cu nume și prenume.

Cartea care deschide colecția, "*Noi Dacii*" este semnată de Traian Buzdugan. A apărut în București (1978), în cele câteva exemplare ale unei ediții manufacturiere (paginile, dactilografiate la mașina de scris, sunt broșate prin capsare între coperti din carton ordinar). Vede acum, pentru prima dată, lumina tiparului și o considerăm o lucrare cvasiinedită.

Ne-am oprit asupra ei deoarece surprinde preocupările și direcțiile de dezvoltare ale curentului dacist din anii '70-'80, îngăduit și chiar discret încurajat de oficialitățile politice ale vremii, pe fondul revendicărilor agresive ale tracismului bulgar, a iredentei maghiare și a unei ideologii numită oximoronic "național-comunism".

Vă dorim lectură plăcută și folositoare!

Ed. C.I.D.

În "Noi, Dacii!" nr. 67/2013 și nr. 70/2013 se poate citi prezentarea "Partidului Dacia Eternă". Considerăm că e de actualitate și acum.

Mulțumim dlui. Vlad-Ionuț Musceleanu, coordonator de proiect al Editurii C.I.D., și inițiatorul Colecției "Dacia Eternă" pentru repunerea în circulație al acestui crâmpei de istorie a neamului românesc.

Gheorghe-Gavrilă Copil

I. ARGUMENT

De când lumea și pământul profesioniștii s-au uitat de sus la amatori (diletanți), cel puțin cu compătimire dacă nu și cu dispreț, și de aici discuții contradictorii și neprincipiale, confruntări și ironii reciproce. Este în deobște cunoscut că în toate domeniile de activitate, în artă ca și în știință, lucrează foarte mulți diletanți (amatori). Dar o delimitare precisă între amatorism și profesionism e greu de realizat. Ce-i drept, dicționarele încearcă să delimiteze sfera de activitate a amatorilor, de bună seamă teoretic. Practic însă amatorii au încălcat mereu granițele sacrosancte ale profesioniștilor. Nu sunt rare cazurile când un amator s-a situat cu de la sine putere în tabăra profesioniștilor. Dar nici nu se poate afirma cu certitudine că arta sau știința au pierdut din prestigiu din cauza aceasta. Dar e foarte trist când un profesionist cade în tabăra diletanților. În cazul acesta pierderile sunt enorme!

Exemple de amatori care au trecut în tabăra profesioniștilor sunt destule. Deocamdată noi ne vom referi numai la două nume devenite celebre:

Louis Pasteur **nu** era posesorul unei diplome universitare. El era un simplu laborant cu pregătire medie și totuși a realizat lucrări ce au revoluționat biologia și implicit medicina. Să ne gândim numai la vaccinul antirabic.

Nici Heinrich Schliemann **nu** era posesorul unei diplome universitare, ci numai al unei diplome de bacalaureat, și totuși a întreprins săpături arheologice în mod științific și metodic. A descoperit ruinele Troiei și altor cetăți antice și a pus la dispoziția istoricilor profesioniști documente de o valoare incalculabilă despre istoria antică. Cu alte cuvinte acest amator a pus bazele arheologiei moderne.

Ce facem eu acești doi titani ai științei!? Îi disprețuim și-i negăm pur și simplu? Le anulăm rezultatele cercetărilor lor numai pentru simplul fapt că nu au avut o calificare universitară? Avem noi cei de astăzi dreptul să le contestăm valoarea

științifică a cercetărilor lor?!

Și iată că pe firmamentul arheologiei a apărut de curând încă un diletant: Paul MacKendrick cu lucrarea sa "Pietrele Dacilor vorbesc", o lucrare de arheologie a unui filolog, fără studii universitare de istorie-arheologie, deci un amator, un intrus, vor striga în cor profesioniștii. Dar îndrăzneala arheologului amator e cu atât mai mare, cu cât "Pietrele Dacilor vorbesc" este a 6-a lucrare de acest gen a lui Paul MacKendrick. Și aceasta pentru că istoricii profesioniști îi consideră amatori și pe filologi și pe lingviști când aceștia abordează probleme de istorie cu mijloacele lor filologice, chiar dacă aceștia sunt posesorii unei diplome universitare. Dar nouă ni se pare că numai dintr-o colaborare pluridisciplinară strânsă între istorici, arheologi, lingviști, sociologi, folcloriști, muzicologi și etnografi știința istoriei va putea face progrese, mai cu seamă dacă ne gândim la etnogeneza poporului român. Acesta e un adevăr ce nu are nevoie de a fi demonstrat. Și totuși au fost acuzați de diletantism și romantism Nicolae Densușianu și Brătescu-Voinești, la fel cum a fost acuzat de diletantism și Heinrich Schliemann la timpul său. Iar astăzi i se aduc aprecieri asemănătoare profesorului C.I. Drăgan și tuturor celor ce-l secondează.

Și totuși nimănui nu i se poate interzice să aprindă măcar un opaiț în bezna în care zace o parte din istoria neamului nostru. Nimeni, oricâte diplome universitare ar avea și oricât de calificat s-ar crede, nu poate interzice nimănui să apeleze și să scoată la lumină documentele pe care d-lor, istoricii profesioniști, nu le-au avut în vedere, indiferent din ce motive, atunci când au formulat acea teorie zisă clasică despre etnogeneza poporului român, bazată pe romanizarea totală a Daciei, sau să apeleze la logică acolo unde textele istoricilor antici tac sau sunt neclare.

Să nu uităm că Inchiziția catolică a interzis Pământului să se învârtă împrejurul Soarelui. E pur si muove!

Nu știm dacă cineva ar putea ridica obiecțiuni valabile contra rândurilor de mai sus. Dar ce ne facem când situația se

inversează? Când oameni cu calificare universitară fac amatorism *stricto sensu*? Ce ne facem când auzim afirmații cu pronunțat iz amatoristic, dar cu pretenție de sentințe inapelabile, rostite de la înălțimea unei catedre universitare, sau scrise în paginile unor publicații, zice-se, de prestigiu internațional? Unii dintre aceștia s-ar putea să fie oameni de bună credință, fiind numai în virtutea inerției apărătorii unei teorii demult depășite. Timpul va demonstra cine are dreptate.

Dar ce ne facem când printre astfel de somități sunt oameni de rea credință? Lupta contra acestora din urmă e foarte grea. Numai cu greu îi putem dărâma de pe soclul pe care s-au cocoțat și de unde-și "predică" adevărurile "istorico-științifice", nu contra unui capitol din istoria universală, ci contra unui neam întreg. Pe aceștia nu-i putem lua cu duhul blândeții. Cu aceștia nu ne putem purta cu mânuși, ci suntem obligați să le spunem de la obraz că nu fac cinste științei ai căror sacerdoți se pretind. Afară de documentele scrise și săpăturile arheologice care probează justetea cauzei noastre, contra acestora trebuie să folosim și ironia, că la logică ei sunt insensibili, iar bunul simț pentru ei e o noțiune necunoscută.

Imediat după ce Primul Război Mondial a tras cortina, vocile röslerienilor s-au întărit cu corul optanților unguri și a culminat în Dictatul de la Viena. Concomitent alt cor, când mai *piano* când mai *forte*, debita aprecieri jignitoare la adresa românilor și a limbii române. Și Kulturträgerii nemți susțineau, nici mai mult, nici mai puțin, că poporul român e un popor de ciobani incuți și că limba română e o limbă săracă, cu un vocabular foarte redus, o limbă țărănească și necioplită, incapabilă de exprimări științifice, și că numai limba germană are dreptul să se cheme "limbă științifică". Toate acestea erau urmarea reducerii foștilor stăpâni la justa lor valoare de foști stăpâni, iar asupriții lor au căpătat dreptul de a vorbi în numele lor propriu. Dar, spre nedumerirea acelor Kulturträgeri, faptele de cultură ale poporului român au demonstrat că acele aprecieri depreciative au avut un pronunțat iz amatoristic, fără acoperire științifică.

Unii din foștii stăpâni s-au resemnat și-și văd de sărăcia lor. Alții însă, sosiți mai alaltăieri pe meleagurile noastre, nu se astâmpără. Se erijează în arbitrii Europei și ne neagă nouă românilor dreptul la viață și istorie, folosind tactica: "Zi-i, mamă, gușetă", practicând un amatorism cusut cu ață albă. Dacă ar fi să ne conducem după dictonul "Auf dumme Frage, keine Antwort", ar trebui să nu ne sesizăm. Vântul bate, câinii latră, caravana trece. Totuși, numai din politețe, vom încerca să le răspundem la "Bună ziua" lor.

În paginile ce urmează am reunit sub titlul "Noi Dacii" următoarele subiecte: 1. Limba Dacilor, 2. Portul Dacilor, 3. Arhitectura la Daci și 4. Prezența noastră de milenii în spațiul geografic de astăzi. Am întreprins aceasta cu gândul de a pune la dispoziția oamenilor de bună credință rezultatul cercetărilor noastre personale, o contribuție modestă la o pagină - neclară, spun unii, dar foarte clară, spunem noi - din istoria noastră milenară.

Când se vorbește de istoria unui popor, este necesar că se aibă în vedere că elementele sale componente sunt următoarele: 1. Limba, 2. Portul, 3. Teritoriul pe care-l locuiește de milenii, neîntrerupt, 4. Obiceiurile sale + folclorul, 5. Istoria sa, adică drumul parcurs în timp și spațiu, 6. Religia sa și 7. Forma de guvernământ.

Toate aceste elemente însumate spiritual ne dau o viziune cuprinzătoare asupra conceptului de națiune, ceea ce se concretizează în sentimentul de coeziune, ca urmare a conștiinței originii comune, precum și în abnegația cu care toți membrii acelei colectivități luptă cu îndârjire întru apărarea și conservarea ființei lor ca neam și stat. Întregii colectivități precum și pământului pe care această colectivitate trăia, strămoșii noștri îi spuneau Țară.

La prima vedere s-ar părea că obiceiurile ocupă un loc periferic în ansamblul elementelor componente ale unei națiuni (unui popor), totuși ele au un rol preponderent, la fel ca limba și portul. E suficient să amintim că obiceiul, mai precis, un

capitol al obiceiului, sub denumirea de **Obiceiul pământului**, a avut rang de cod general, civil și penal, și a guvernat milenii viața neamului nostru.

Forma de guvernământ este enumerată ca ultim element component al unei națiuni, fiind că are altă pondere în raport cu celelalte elemente. În timp ce primele șase stau sub imperiul stabilității, menținându-se în forme arhaice ce uneori nu pot fi depistate în timp, iar transformările ce eventual ar fi sesizabile în decursul veacurilor sau chiar mileniilor, **au caracter net evolutiv**, forma de guvernământ poate să sufere și salturi **revolutive**, instantanee chiar. Un popor poate trece de la monarhie la republică și invers, peste noapte, fără să putem nega influența evenimentului asupra celorlalte elemente componente ale națiunii. Să amintim numai un singur exemplu. Roma a fost mai întâi regat, apoi republică și în fine imperiu, dar Senatul a persistat chiar dacă uneori a jucat numai rolul unui simulacru de Senat.

Toate elementele componente ale unei națiuni se întrepătrund și converg în creațiile sale spirituale cunoscute sub denumirea de folclor. Folclorul are un conținut complex și o arie vastă de activitate. S-a încetățenit ideea că folclorul se rezumă numai la literatură, muzică și dans. Noi suntem însă obligați să însumăm la acest capitol, pe lângă creațiile spirituale, și toate creațiile materiale, ca îmbrăcăminte, podoabe, arhitectură, precum și toate uneltele mici și mari pe care omul și le-a creat pentru a răspunde unor necesități imediate concret-materiale, pentru că a încorporat în ele și atribute estetice. Toate acestea poartă pecetea spiritualității colective. Aria folclorului e dificil să o delimităm în zone și subzone ale spațiului geografic ocupat de o națiune, dar mai dificil e să o delimităm în timp. Așa fiind, creațiile spirituale și materiale ale națiunii oglindesc caracterul psihologic al acelei națiuni ce se extinde asupra culturii sale, și-i imprimă linia directoare pe drumul istoriei.

În treacăt fie spus, există pe lume și grupări de indivizi cărora le lipsesc unele sau altele din elementele componente

ale unei națiuni. Aceste grupări de indivizi, cu toate că au pretenția la titlul de națiune, totuși au o situație precară în concertul celorlalte națiuni în mijlocul sau la periferia cărora trăiesc.

Cel mai important element component al unei națiuni este **limba** ca mijloc de comunicare între membrii săi. Și cu toate că limba este în vecinică prefacere și înnoire, totuși este cel mai stabil și principalul element de coeziune al unui neam. Prin urmare e firesc ca să i se acorde limbii o atenție deosebită prin inițierea de studii asupra limbii vorbite, și în același timp studii de istoria limbii. Iar cercetările lingvistice colaborează strâns cu cercetările asupra istoriei unui popor, elucidând unele capitole din istoria popoarelor.

Cercetătorul român I.I. Russu de la Universitatea din Cluj-Napoca e de părere că limba tracă și limba dacă aveau foarte multe elemente comune. Cercetătorul bulgar Ghiorghiev susține teza opusă, că limba tracă era diferită de limba dacă, urmărind prin aceasta mai mult scopuri politice decât științifice.

În capitolul ce urmează vom încerca să ne aducem contribuția noastră la elucidarea acestei probleme de maximă importanță pentru etnogeneza poporului român.

În încheierea **Argumentului** ținem de datoria noastră să ne precizăm punctul de vedere privitor la numele strămoșilor noștri. Istoricii romani ne spuneau nouă **Daci**, iar istoricii greci ne spuneau **Geți**. În tratatele românești de istorie noi apărem astăzi cu denumirea de **Daco-Geți** sau **Geto-Daci**. Nu vedem în această dublură o justificare științifică. Suntem convinși că numele de **Daci** moștenit de la romani e suficient de "științific".

II. LIMBA DACILOR

Și istoricii și lingviștii noștri susțin că noi nu avem nici un document scris în limba dacă, cu atât mai puțin în limba tracă, și prin urmare nu cunoaștem nici un cuvânt dac sau trac. Și cum istoria nașterii poporului român e compusă toată numai din "enigme", prof. Gh. Bulgăr, un foarte bun cunoscător al literaturii latine, într-o discuție avută cu domnia-sa cu privire la subiectul acestei lucrări, a pus întrebarea: De ce nici un scriitor roman, istoric sau de alt profil, nu pomenește nicăieri nici un cuvânt despre limba Dacilor. Nici o aluzie cât de vagă despre *lingva Dacorum*? De ce?, mă întreb și eu.

Că a existat un popor dac, se știe. Că urmașii Dacilor vorbesc o limbă neolatină, și aceasta se știe. Numai că **Sextil Pușcariu** e de părere că urmașii Dacilor vorbesc chiar **limba latină vulgară**, ca o continuare a limbii ce se vorbea **atunci în Dacia**, bineînțeles, cu amprenta vizibilă și logică a **celor două milenii** ce au trecut peste noi și cu influențele, bune și rele pe care le cunoaștem foarte bine cu toții.

Și **V. Pârvan** a formulat ipoteza că limba tracă trebuie să fi avut oarecare asemănare cu limba italicilor și că numai datorită unei înrudiri de limbă se explică rapiditatea cu care Traco-Dacii și-au însușit limba latină*. Iar noi suntem îndreptățiți a afirma că ipoteza lui Pârvan nu mai este o simplă ipoteză.

Că, în definitiv, ce ar dori unii istorici? Ei ar dori să li se pună la dispoziție un text scris în limba dacă - sau tracă -, cam ca o epopee în genul "Odiseei" lui Homer, sau cel puțin o proză în genul lui "De Bello Galico" a lui Caesar, dar obligatoriu cu textul juxtapus în limba latină sau greacă. Da! În cazul acesta.... Or, tocmai un astfel de text noi nu avem. Și de aici noi trebuie să tragem concluzia că Dacii erau muți? Că acest popor așa de numeros și așa de răspândit nu vorbea și nu avea o cultură?

Dar în aceeași situație sunt și alte popoare care nu au moștenit de la strămoșii lor texte scrise. Noi românii însă sun-

*I.C. Drăgan - "Noi Tracii", pg. 71.